

De burgemeester en zijn jongens

De burgemeester en zijn jongens

Het waargebeurd oorlogsverhaal van
de Wetterse burgemeester Joseph Du Chateau,
die de opgejaagde en in de steek gelaten C.R.A.B. jongeren
in Zuid-Frankrijk achterna reisde
en ze veilig naar huis terugbracht.

Gebaseerd op stukgeschoten herinneringen
en verdwaalde familiegeheimen

*(Uit respect voor privacy, zijn bij enkele jongens schuilnamen gebruikt.
Hun verhalen zijn wel echt gebeurd, hier en daar aangevuld met korte
dialogen en kleine bindteksten voor een vlotte leesbaarheid,
zonder de historische waarheid geweld aan te doen.)*

Rocco Leplae

Omslagontwerp: Rocco Leplae

©2025 Rocco Leplae

ISBN 9789465383590

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever

*“Redt mij uit dien pijnigden angst: wentel van mij
dien doodenden twijfel af... Geef mij nieuws... wat
het ook zij... maar nieuws...”*

Geen nieuws

Uit de krant van 18 juni 1940

(Onder Duitse censuur)

Ons volk heeft den oorlog niet alleen aan den lijve, maar ook diep in de ziel gevoeld. Woningen werden ontredderd of vernield; zoo-veel bloeiend en vreedzaam geluk werd onder het woeste, wilde geraas der bommen en obussen voor immer geknakt.

Maar in de laatste dagen is van al dat wee alweer zoveel goed gemaakt. De vluchtelingen keerden in zwarte drommen terug en de meesten waren zo gelukkig hun gedoe ongeschonden of gemakkelijk herstelbaar terug te vinden.

Door het wijze, vaderlijke gebaar van Koning Leopold werd de overgrootste meerderheid onzer soldaten van het slagveld bevrijd, en terwijl er reeds heel wat onder hen nunne haardstede hebben bereikt, weet men in duizenden andere gezinnen

dat men nog enkel wat geduld hoeft te kweken vooraleer ook hun duurbaren zoon, echtgenoot of broeder te mogen ontvangen.

Maar ons land kent nog eene categorie zwaarbeproefden, wien in al deze weken nog geen glimpje hoop of geen brijzel troost is kunnen verstrekt worden. Dit zijn vooral vaders en moeders, aan wie door dien noodlottigen oproep van Dinsdag 14 mei, hun zonen werden ontruikt.

We hoorden nog te Brussel het dolle gefluit der politiemannen over onze rustige lanen schrillen, bevel gevend: “aan alle weerbare mannen van 16 tot 35 jaar” zich een op weg te begeven. Als éénige nadere aanduidingen werd daaraan toegevoegd: dat de reis moest geschieden naar Roeselare, op eig-

en kracht en op de snelstmogelijke wijze: een deken meenemen en mondvoorraad voor 48 uren.

Het bevel klonk zo prompt en zo hard in beknoptheid dat weinig- en den moed hadden er zich aan te onttrekken. De vaders vreesden de ergste sancties, waarmede de weerbarstigheid zou kunnen gestraft worden en de toekomst van hun zoon in gevaar bracht. De moeders keken met ziltbetrande oog neer op de akelige vizioenen en waanden hun kind reeds den wreed- aardigsten dood gewijd, indien zij het bevel dierven trotseren.

En den zelfden Dinsdagavond reeds verlieten duizenden van die jongelingen, veelal kinderen nog,

zwaar bepakt en beladen het ouderlijk huis, met de middelen die hun ter beschikking stonden, sommigen in auto, velen per fiets, de meesten te voet.

De dagen die volgden zagen dien droeven, troosteloozen stoet voortgezet. Bij iederen kilometer, die zij vorderden op den weg der ballingschap, neep het harte der achtergebleven vaders en moeders enger toe, terwijl zij met hun wazig-natte oogen den horizon trachten te ontdekken, waar de droeve tocht hunner kinderen eindigen zou...

Dreiging

Europa onder druk

Na de verwoestingen van de Eerste Wereldoorlog lijkt Europa haar wonden en probeert ze de weg naar stabiliteit terug te vinden, maar onder de oppervlakte broeit langzaam maar zeker een groot ongenoegen. Door de economische onzekerheid, sociale spanningen en een diep gevoel van onrecht brokkelt in veel landen het vertrouwen in de democratie af. Radicale ideeën drijven de wereld langzaam maar zeker in de richting van een nieuw conflict. Overal komen extreem gezinde partijen op. In de Sovjet-Unie voert Jozef Stalin een communistisch schrikbewind uit; in Italië zwaait de fascist Benito Mussolini de plak en in Duitsland komt Adolf Hitler als leider van de extreem-rechtse NSDAP aan de macht. De nationaal-socialistische partij, waarvan de aanhangers nazi's worden genoemd, groeit niet alleen door de economische crisis maar ook door de manier waarop Duitsland na de Eerste Wereldoorlog behandeld is geweest. Bij het einde ervan heeft het verdrag van Versailles Duitsland zware herstelbetalingen, territoriale verliezen en militaire beperkingen opgelegd, een vernedering die tot wraakgevoelens heeft geleid.

Hitler begint onmiddellijk met het herbewapenen van Duitsland en met een agressieve buitenlandse politiek. Zo voert hij de dienstplicht terug in, een directe schending van het verdrag van Versailles en in 1936 trekken Duitse troepen het gedemilitariseerde Rijnland binnen, terwijl Frankrijk en Groot-Brittannië niet ingrijpen en er gewoon op staan te kijken. Het is een cruciaal moment dat Hitlers overtuiging versterkt dat de geallieerden niet zullen optreden bij zijn verdere plannen. Zonder noemenswaardige internationale tegenstand annexeert Hitler zo in maart 1938 zijn geboorteland Oostenrijk.

Enkele jaren daarvoor had België een onafhankelijkheidsbeleid aangenomen. Ze verklaarde zich daarmee neutraal en beperkt vanaf dan haar militaire doelstellingen tot de eigen verdediging. Maar dit beleid wordt stilaan onhoudbaar wanneer Hitler zijn blik nu ook op het Sudetenland richt. Hij eist, zagezegd om de Sudeten-Duitsers in Tsjecho-Slowakije te beschermen, dat hun woongebied aan het Duitse rijk zou worden afgestaan. Hij blijft voortdurend de druk opvoeren in Europa en doet de vrees rijzen dat het Duits-Tsjechisch conflict ooit zal uitgroeien tot een Europese oorlog waarbij Frankrijk en Duitsland betrokken zullen raken. Nu ligt België precies op de denkbare invasieroute, net zoals toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak.

In september 1938 zijn de spanningen zo hoog opgedreven dat België besluit haar leger in een versneld tempo van

tweehonderdduizend naar driehonderdduizend soldaten te brengen. De overhaaste mobilisatie, onder leiding van Stafchef Luitenant-generaal Van den Bergen, verloopt chaotisch en ongecoördineerd. Door de plotse toename van actieve militairen en vooral een tekort aan onderofficieren ontstaat een gebrek aan tucht in de militaire rangen.

Enkele dagen later komt dan een keerpunt. Met de conferentie van München lijkt eindelijk de vrede te worden bewaard. Zonder dat Tsjechoslowakije inspraak krijgt, stemmen Groot-Brittannië en Frankrijk in met de Duitse annexatie van het Sudetenland. In ruil belooft Hitler vrede.

Probleem opgelost.

De Britse premier Chamberlain verkondigt fier bij zijn terugkeer naar Engeland dat hij Europa van een oorlog gered heeft. Een fatale vergissing, zo zal later blijken.

De Belgische regering is opgelucht en besluit daarop om alle opgeroepen weer naar huis te sturen. Weerom is er chaos. De wanorde en desorganisatie waarin het opnieuw allemaal gebeurt, maakt nogmaals duidelijk dat er dringend een gestructureerd mobilisatieplan moet komen.

Joseph Du Château

Dinsdag 14 maart 1939

Het is kwart voor zes 's avonds en al donker. Er staat een koude noordwestenwind en er is regen op komst. De Stationsstraat ligt er verlaten bij wanneer burgemeester Joseph Du Château zijn woning verlaat. De kleine, gedrongen burgervader trekt zijn zwarte jas dicht om zich heen en stapt met stevige passen richting het gemeentehuis op de markt. Straks begint de vergadering van het nieuw verkozen gemeentebestuur en er zijn belangrijke zaken te bespreken.

Op de hoek van de Hekkerstraat groet een burger hem in het voorbijstappen maar krijgt tot zijn verbazing geen antwoord. De burgemeester lijkt hem niet eens te zien. Met het hoofd diep verdoken in zijn zwarte jas en hoed verdwijnt hij in het donker.

Het is niet zijn gewoonte. Normaal groet hij altijd vriendelijk terug, maar misschien zit er een familiedrama tussen. Twee weken geleden is vader Du Château overleden na een langdurige ziekte. Hij was net geen eenenzeventig geworden. Hij was een geprezen dokter in de psychiatrie tot ver buiten de landsgrenzen en bekleedde ooit jarenlang de functie van hoofdgeneesheer in het psychiatrisch centrum

Caritas te Melle. Later verhuisde de dokter naar Brussel en werd hij 'Algemeen Toeziener der Krankzinnige gestichten van België'. De man deed het allemaal met passie.

Het verlies valt zwaar bij de familie. De begrafenis is voor binnenkort gepland, in intieme kring, ver weg van de media.

In 1927 was de dokter nog bijzonder fier geweest op zijn zoon Joseph toen die tot burgemeester verkozen werd. De benoeming kwam er evenwel na heel wat politieke spanningen. De katholieke partij haalde de meeste stemmen en koos aanvankelijk een Franstalige kandidaat als opvolger van uittredend burgemeester Florimond Leirens. Dat plan stuitte op hevig verzet van de liberalen. De gemoederen liepen zo hoog op, dat men uiteindelijk om de rust te bewaren Joseph Du Château naar voren schoof. Hij is een gerespecteerd legerofficier op rust en oudstrijder van de Grote Oorlog. Dat op zich boezemde al vertrouwen in, maar veel belangrijker nog is zijn relatie met een telg van de invloedrijke liberale Buysse-familie. Joseph is namelijk gehuwd met Simonne Schepens, kleindochter van Nestor Buysse, een vooraanstaand figuur en een van de mede-oprichters van de Molens van Wetteren.

Joseph is daarenboven erg geliefd bij de Wetterse bevolking, omwille van zijn inzet voor de lokale sportverenigingen. Zo is hij onder andere voorzitter van de Koninklijke Turnkring "Rust Roest" en zit hij in het bestuur van de voetbalclub R.C. Wetteren, maar het is vooral de wielersport die hem nauw

aan het hart ligt. Via zijn huwelijk is hij verwant aan een echte wielerdynastie met onder meer Tourwinnaar Lucien Buysse in de gelederen. Het maakt hem tot een aanvaardbare burgemeesterfiguur voor alle partijen.

De dood van zijn vader is niet zijn enige bekommernis. Over enkele weken zijn er vervroegde verkiezingen voor Kamer en Senaat. Joseph Du Château is ook volksvertegenwoordiger en prijkt bovenaan de katholieke lijst van het kanton Dendermonde. Het belooft een harde strijd te worden want de gemoeieren zijn bijzonder verhit.

De verkiezingen zijn het gevolg van opeenvolgende en uitzichtloze discussies binnen de Belgische regering. Voor de wielersport komen ze zeer ongelegen: de verkiezingsdag valt samen met de aankomst van de Ronde van Vlaanderen in Wetteren. Als voorzitter van de wielersportclub *Sport en*

Nering, zit hij samen met boezemvriend Karel Van Wijnendaele, met een organisatorisch dilemma. Ze zitten met de handen in het haar. Hoe pakken ze dit het beste aan? Na overleg met Hubert Baudot, voorzitter van het sport-comité van de Belgische Wielerbond, besluiten ze het parcours in te korten met dertig kilometer en de starttijd een uur te verlaten. Op die manier kan iedereen zijn stemplicht vervullen en kan de wedstrijd toch doorgaan.

Maar de grootste zorg voor de burgemeester, en al zeker voor het volk, is de allesbehalve rooskleurige economische toestand. Een wereldwijde crisis na de beurscrash van 1929 heeft tot massale werkloosheid, armoede en sociale onrust geleid. De textielnijverheid was tot nu toe altijd een belangrijke tak in de Wetterse industrie geweest en nu gaat het niet goed, heel slecht zelfs. Het bedrijf van Felix Beernaerts in het gehucht Overbeke, een van de grootste linnenweverijen van het land, is genoodzaakt om op een paar jaar tijd zijn personeelsbestand van tweeduizend-zeshonderd naar een kleine zevenhonderd te doen afslanken. Een ander textielbedrijf, de katoenweverij 'Etablissements Pipyn, S.A. Filature et Tissage de Coton', sinds 1877 actief op de toenmalige Vennemansdries, moet noodgedwongen de boeken neerleggen en haar zeshonderdvijftig medewerkers ontslaan. Bij 'Cordonnier en zoon', een nylonkousen fabriek staat de helft van de duizend werknemers op straat. Hetzelfde verhaal aan de Scheldepreef bij de breigoedfabriek van Ferdinand Colyn. De gemeente heeft bovendien af te rekenen met een niet

sluitende begroting. De gemeentekas kreunt. Ze staat diep in het rood. De belastingen drukken steeds zwaarder op een kleine groep inwoners die het water aan de lippen voelt staan. Ze zijn er op zijn zachtst gezegd niet gelukkig mee.

Het is stipt 18 uur als burgemeester Du Château de vergadering opent. Alle raadsleden zijn aanwezig. Nadat de gemeentesecretaris het verslag van de vorige vergadering heeft gelezen, gaan ze over tot de eedaflegging van raadslid Jules De Pauw. Hij kon er de vorige keer niet bij zijn toen de nieuw verkozen gemeenteraad werd gevormd.

Als de zitting uiteindelijk echt van start kan gaan, staat raadslid Dr. De Cock recht en in plechtige bewoordingen brengt hij hulde aan de overleden dokter Du Château. Alle fracties sluiten zich aan. De burgemeester is duidelijk ontroerd door dit mooie gebaar.

‘Merci messieurs. Bedankt!’

De vergadering wordt ingekort want anderhalf uur later moet Joseph Du Château zich alweer naar een andere meeting begeven. Om 19.30 uur organiseert de Bond voor Luchtbescherming, in samenwerking met het gemeentebestuur voor de tweede keer een filmavond in zaal Royal in de Nieuwstraat met als thema het nakend oorlogsgevaar.

Niemand vermoedt dat diezelfde avond in Berlijn, honderden kilometers verderop, een historische gebeurtenis met gevolgen voor de wereldvrede zal plaatsvinden.

Emil Hácha, president van wat nog rest van Tsjecho-Slowakije, ziet na de annexatie van het Sudetenland machteloos toe hoe Slowakije eigenhandig de onafhankelijkheid uitroept. Het land dat ooit een veelkleurige republiek was, brokkelt voor zijn ogen af.

Op de avond van 14 maart 1939 wordt Hácha naar Berlijn ontboden, officieel voor overleg, in werkelijkheid voor een theaterstuk waarin hij slechts een hulpeloos figurant is.

Hitler stelt hem een ultimatum: of hij stemt in met de Duitse bezetting van Bohemen en Moravië, het overgebleven gedeelte van het land, of het Duitse leger zou de volgende ochtend met geweld binnenvallen, met zware bombardementen op Praag. Minister van Buitenlandse Zaken Joachim von Ribbentrop en andere nazi's intimideren en bedreigen Hácha zo erg dat de man bijna bezwijkt onder een hartaanval. Op de vroege ochtend tekent Emil Hácha de overgave. Enkele uren later marcheert de Wehrmacht Bohemen en Moravië binnen. Hitler triomfeert.

Het brengt een ware schokgolf teweeg. Hitler heeft hiermee zijn belofte verbroken en Europa beseft dat het wel eens menens zou kunnen worden; dat Hitler's honger naar macht nog niet voldaan is en hij zijn pijlen op andere landen zou kunnen richten. Dat is niet onterecht. De spanningen in Europa blijven elkaar opvolgen.

Maandag 20 maart 1939

Het is al laat in de namiddag wanneer de kleine Raymond, geladen gelijk een ezel, de deur van het klooster achter zich sluit. Net op het moment dat hij, komende van Boekakker, de Boswegel inslaat, merkt hij een jongeman op. Het is de zoon van Jean Kellens en Augusta Verstraeten, die in de witte villa aan het begin van de weg wonen. De zeventienjarige student zit gehurkt bij een oude herenfiets. Op de grond naast hem ligt een krant open gespreid met daarop een bokaal dat een kleverig lichtbruin goedje bevat. In de bokaal steekt een verfborstel.

‘Dag meneer Kellens!’

René Kellens kijkt verwonderd op. God, dat is die kleine van De Moor uit het Aardeken... (Het Aardeken is een doodlopend straatje dat naar de Schelde loopt). René heeft Raymond al zien rondlopen in het dorp. Het is een sloeber die altijd klaarstaat om een of andere deugnietenstreek uit te halen, zo'n tien à twaalf jaar oud schat hij.

‘Meneer... Meneer...’, zegt René nog altijd gehurkt, ‘Laat die meneer maar achterwege. Zeg maar Willy.’

De naam René vindt hij maar niks. Dus is het Willy geworden. Iedereen noemt hem trouwens Willy.

‘Wat heb je daar allemaal mee, jongen?’, vraagt hij nog.

‘Doeken’, antwoordt Raymond. ‘Gekregen van Zuster Rosa uit het klooster hierachter.’

‘Ach zo!’

‘Onze moeder wilt er persé lelijke gordijnen van maken. En die nonnen hebben dat toch op overschot, want die doen alles in het zwart.’

‘Haha! Dat zal wel voor de oefening zijn van vanavond.’

‘Oefening?’

‘Ja’, zegt Willy en reikt de bokaal met het kleverige spul aan Raymond. ‘Hou dit een seconde vast, als je wilt’

Raymond kan nog net voorkomen dat de lijm op de grond valt.

‘Wat ben je aan het doen?’, vraagt hij.

‘Wel, dat is ook voor de oefening’, zegt Willy terwijl hij een strookje blauw papier op het voorlicht van de fiets plakt. ‘Heeft het directeurken het je dat niet uitgelegd?’

‘Nee... euch, die was daar trouwens niet.’

‘Geef die lijm maar terug Raymond. Alle, het is toch Raymond dacht ik hé?’

‘Jaja, maar die oefening die je daar noemde, meneer Kellens...’

‘Willy. Willy...’

‘Euh meneer Willy. Die oefening, wat is dat precies? Ik zie onze moeder toch niet te veel oefeningen doen se. Ze is daar niet echt voor. En onze pa al zeker niet.’

‘Maar jongen toch. Die oefeningen dat is... Het zijn verduisteringsoefeningen. Iedereen moet vanavond het

licht uitdoen als het alarm weerklinkt. Je zult dat wel zien als het zover is. Dat is om ons te beschermen voor als ze bommen op onze wijk willen gooien. Het is waarschijnlijk daarom dat je moeder die doeken nodig heeft.’

De bedoeling is inderdaad dat de bevolking zwarte doeken aan de ramen hangt, lampen blauw verft en de verlichting van de wagens verduistert met blauw papier. In Vlaanderen is die avond in het kader van de luchtbescherming een verduisteringsoefening gepland. Zo werd dat via de media en aanplakbiljetten meegedeeld. De brandweer en de politiediensten zullen tweemaal een alarm afkondigen, zo is afgesproken, telkens voor een periode van ongeveer twintig minuten. Een eerste verduistering is voorzien tussen 18 en 20 uur en daaropvolgend nog een tweede vanaf 22 uur. De burgers moeten hieraan actief meewerken. Niemand mag zich gedurende dit alarm op straat begeven. Wie er zich niet aan houdt, riskeert een fikse geldboete of een gevangenisstraf.

‘Allez zeg! Wie wilt er nu bommen op onze kop gooien? Beter op den champetter zijn kop. Die mag voor mijn part ontploffen!’

De twee wenkbrauwen van Willy richten zich één voor één op.

‘Hoho! Dat is precies je vriendje niet’, lacht hij.

‘Nee se.’

Champetter De Gussem woont een straat verder, in de Gentsesteenweg. De agent staat bekend als een rechtvaardige man, maar Raymond heeft al een paar keer een aanvaring met hem gehad en voelt zich gevisieerd. Liever ziet hij de hielen van de champetter dan zijn aangezicht.

‘Ik zou maar hopen dat er geen enkele bom valt, dus ook niet op de champetter en al zeker niet op het poerkot over het water, daar vlakbij waar dat gij woont, want dan ligt alles hier plat. Dat is trouwens al een paar keer gebeurd.’

‘Dat ze er een bom op gesmeten hebben?’

‘Welnee zotteke. Dat de fabriek ontploft is.’

‘Tjonge zeg! Dat wist ik niet.’

‘Ik ben er zeker van dat er nog veel is dat je niet weet. Je bent er nog wat te jong voor. Die ontploffingen toen, dat was wat te zeggen se. Vraag het maar een keer aan je vader.’

‘Ons vader weet dat niet. Hij is haast nooit thuis.’

‘Hmm. Raar. Allez hier een kalissestok voor je hulp.’

Willy vist een stuk zoethout uit zijn zakken en geeft het aan Raymond die het onmiddellijk in zijn mond stopt en erop begint te kauwen.

‘En ga nu maar rap naar huis. Want ik denk dat je moeder op haar gerief zit te wachten.’

‘Ja meneer Kellens. Mercie meneer Kellens’, waarbij Raymond zich snel uit de voeten maakt.

‘En het is Willy!’, roept Willy hem achterna.

Ondertussen vindt er naar aanleiding van de komende verkiezingen in het werkmanshuis een bijeenkomst plaats, georganiseerd door de Katholieke Vlaamsche Volkspartij. De partij werd drie jaar daarvoor opgericht en is de Vlaamse vleugel van het 'Blok der Katholieken van België', de voorloper van de CVP en CD&V, met als Franstalige tegenhanger de 'Parti catholique social'.

De zaal aan de markt zit afgeladen vol als de partijleden onder leiding van burgemeester Du Château met luid applaus worden verwelkomd. Nadat alle kandidaten van de K.V.V. door de gewestelijke voorzitter Wauters aan de kiezers zijn voorgesteld, neemt de burgemeester het woord. In zijn toespraak waarschuwt hij het publiek voor de negatieve gevolgen van een politiek, gevoerd door bepaalde partijen die het land naar een opsplitsing proberen te sturen om een eigen, onafhankelijke staat te vormen.

'Wetteren heeft altijd een maximum aantal stemmen gegeven aan de katholieke partij. Het is dit succes dat onze tegenstanders willen belemmeren. Ondanks deze concurrentie zullen we toch progressie boeken en na de verkiezingen zal Wetteren, zoals het altijd zo was in het verleden, bovenaan staan in de Katholieke resultaten. En effet, het belang van de verkiezingen zijn deze keer belangrijker dan ooit omdat niet alleen de toekomst van de partij maar ook het vaderland op het spel staat. In de huidige omstandigheden is separatisme een misdaad, un vrais crime! Zie het voorbeeld van

Tchjecho-Slovakije, waar het separatisme tot een Duits protectoraat heeft geleid!

De burgemeester eindigt zijn krachtig betoog met de hoop op een groot succes voor de partij waarop hij een langdurig applaus in ontvangst mag nemen.

Aangebrande neutraliteit

Wanneer Duitsland vervolgens openlijk een conflict met Polen uitlokt, ziet België zich genoodzaakt om opnieuw tot mobilisatie over te gaan. Het leger wordt opgedeeld in actieve en reserve-eenheden, afhankelijk van leeftijd en eerdere dienstjaren. Deze keer verloopt het gestructureerder en in vijf verschillende fasen die in snel tempo elkaar opvolgen. Fase A gaat van start op 26 augustus 1939. Veertien dagen later wordt fase D al uitgevoerd. De laatste fase, de totale mobilisatie, zal pas in werking treden zodra België daadwerkelijk in oorlog wordt meegesleurd. Meer dan zeshonderdduizend mannen krijgen een oproepingsbrief in de bus, zo'n acht procent van de Belgische bevolking. De praktische uitvoering verloopt via de burgemeesters. Zij krijgen voor dat doel vanuit de provincie een lijst met namen opgestuurd. Veldwachters of gemeentepersoneel bezorgen dan de oproepingsbrieven aan de betrokkenen.

Het is slechts een kwestie van tijd vooraleer ook burgemeester Du Chateau als reservist wordt opgeroepen, enkele dagen nadat er driehonderd kilometer verder opnieuw iets bijzonders staat te gebeuren ...

Woensdag 10 januari 1940

Hoewel België zichzelf neutraal noemt, wordt die neutraliteit elke dag op de proef gesteld. In de maanden na de mobilisatie volgen de incidenten elkaar in snel tempo op, zowel op zee als in de lucht. Vanaf de herfst van 1939 verschijnen onbekende toestellen boven het Belgische grondgebied: Het zijn Duitse verkenners, soms verdwaalde piloten die te dicht bij de grens komen of geallieerde patrouilles. De nog maar pas gemobiliseerde Belgische luchtmacht moet haast dagelijks uitrukken om indringers te onderscheppen.

En ondertussen komen vanuit de Belgische ambassades in het buitenland onheilspellende berichten binnen. Diplomaten waarschuwen voor een nakende aanval. De dreiging hangt in de lucht als een onweerswolk, maar niemand weet wanneer ze precies zal losbarsten, tot op een ijskoude dag in januari 1940. De winter is dat jaar meedogenloos. De temperatuur zakt tot twintig graden onder nul en het landschap is met een dik sneeuwtapijt bedekt.

In Münster stijgt een klein Duits militair vliegtuigje op. Aan boord zitten twee officieren. Eén van hen draagt uiterst geheime documenten bij zich en is op weg naar een belangrijke vergadering van de Duitse legertop. Ondanks het strikte verbod heeft hij zich toch laten verleiden om het vliegtuig te nemen. Wat hij niet beseft, is dat dit hem wel eens zuur zou kunnen opbreken.

Hier en daar is mist ontstaan en het zicht is nihil. Het vliegtuigje raakt daardoor uit koers en krijgt tot overmaat van ramp motorpech. De piloot kan nog net een noodlanding maken. Het toestel gaat daarbij overkop en komt aan de rand van een wei in een haag terecht. De Duitsers komen er met de schrik vanaf en kruipen half versuft uit het wrak.

Een boer die toevallig in de buurt is, vertelt hen dat ze in het klein Belgisch dorp Vucht aan de Maas zijn terechtgekomen. Net voordat de autoriteiten ze kunnen arresteren, proberen de officieren de geheime documenten nog vlug te verbranden, maar dat lukt slechts gedeeltelijk.

Na onderzoek blijken deze verband te houden met een militaire invasie van de Lage Landen. De dreiging is zo ernstig dat het Belgisch leger onmiddellijk extra maatregelen treft. Soldaten die met verlof zijn, worden teruggeroepen en naar de bedreigde gebieden in het oosten van het land gestuurd. De tijd dringt, want de invasie is op 20 januari gepland.

De plotselinge terugroeping van de militairen zorgt voor grote onrust in het land. De bevolking vreest een groot-schalige evacuatie en de sluiting van fabrieken. Via de media doet de overheid er alles aan om de kalmte te bewaren. Er is geen reden tot paniek, zegt ze. Het intrekken van verloven en de nieuwe troepenbewegingen, zo verze-

kert de overheid, zijn slechts de afronding van fase D, niets meer dan dat. Van een algemene mobilisatie is geen sprake. Van evacuaties of sluiting van fabrieken evenmin. Toch is de bevolking er niet gerust in.